

BOSHLANG‘ICH SINFLARDA O‘QISH SAVODXONLIGI DARSLARINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH METODIKASI

Qahhorova Sojida Bahodir qizi

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti 2- bosqich talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang‘ich sinflarda o‘qish savodxonligi darslarining samaradorligini oshirishga qaratilgan metodik yondashuvlar tahlil qilinadi. Tadqiqotda zamonaviy pedagogik texnologiyalar va interfaol usullar orqali o‘quvchilarning o‘qish ko‘nikmalarini rivojlantirish imkoniyatlari o‘rganildi. Maqolada o‘qitish jarayonida individual yondashuv, motivatsiyani oshirish va muhitni yaratish kabi omillarning ahamiyati yoritilgan. Natijalar boshlang‘ich sinf o‘qituvchilari uchun amaliy tavsiyalarni o‘z ichiga oladi va o‘quv jarayonini takomillashtirishga hissa qo‘shadi.

Kalit so‘zlar: Boshlang‘ich sinflar, o‘qish savodxonligi, dars samaradorligi, metodik yondashuv, pedagogik texnologiyalar, interfaol usullar, o‘quvchilar ko‘nikmalari, individual yondashuv, motivatsiya, o‘quv jarayonini takomillashtirish

Kirish:

Boshlang‘ich sinflarda o‘qish savodxonligi ta‘lim jarayonining asosiy poydevoridir. O‘quvchilarning o‘qish va tushunish ko‘nikmalari keyingi ta‘lim bosqichlarida muvaffaqiyatli o‘qishlari uchun zarurdir. Shu sababli, o‘qish savodxonligi darslarining samaradorligini oshirish dolzarb masalalardan biridir. Zamonaviy pedagogik yondashuvlar va texnologiyalarni qo‘llash orqali o‘qituvchilar o‘quvchilarning qiziqishini oshirish va ta‘lim jarayonini yanada samarali qilish imkoniyatiga ega. Ushbu maqolada boshlang‘ich sinflarda o‘qish savodxonligini rivojlantirishga qaratilgan metodik usullar tahlil qilinadi va ularning amaliyotdagi samaradorligi muhokama qilinadi.

1. O‘qish savodxonligini rivojlantirishning ahamiyati

Boshlang‘ich sinflarda o‘qish savodxonligi nafaqat harflarni tanish va o‘qish, balki matnni tushunish, analiz qilish va o‘z fikrini ifodalash ko‘nikmalarini ham o‘z ichiga oladi. Bu ko‘nikmalar o‘quvchilarning intellektual rivojlanishi va keyingi ta‘lim bosqichlarida muvaffaqiyatli bo‘lishlari uchun asos yaratadi. Shuning uchun o‘qish savodxonligi darslarining samaradorligini oshirish muhim vazifalardan biridir[1].

O‘qish savodxonligi darslarida eng ko‘p qo‘llanadigan metodlar tavsifi:

Interfaol ta‘lim usullari:

Interfaol usullar boshlang‘ich sinflarda o‘qish savodxonligini oshirishda eng samarali hisoblanadi. Ushbu usullar o‘quvchilarning darsdagi faolligini ta‘minlab, ularning qiziqishini oshiradi[2].

"Klaster" usuli: Bu usulda o'quvchilar kichik guruhlariga bo'linib, berilgan mavzu yoki so'z atrofida o'z fikrlarini jamlaydilar. Bu ularning tanqidiy fikrlash va muloqot ko'nikmalarini rivojlantiradi[3].

"Aqliy hujum": O'quvchilar berilgan muammo yoki savol bo'yicha tezkor fikrlarni bildirishadi. Bu usul ularning ijodiy fikrlash qobiliyatini oshiradi va mavzuni chuqurroq tushunishga yordam beradi.

Rol o'ynash: O'quvchilar matn yoki hikoyadagi personajlarning rollarini ijro etadilar. Bu ularning o'qish tushunchasini kengaytiradi va nutq ko'nikmalarini rivojlantiradi[4].

Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash

Zamonaviy pedagogik texnologiyalar o'quv jarayonini interfaol va qiziqarli qilish imkonini beradi. Quyidagi usullar bu borada samarali hisoblanadi:

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari

Multimediali vositalar, interaktiv doskalar va ta'limiy dasturlar o'qish jarayonini boyitadi: Audio va video materiallar: matnlarni tinglash va ko'rish orqali tushunishni oshirish. Ta'limiy ilovalar: interaktiv o'yinlar orqali harflar va so'zlarni o'rganish.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish:

Zamonaviy texnologiyalarni ta'lim jarayoniga jalb qilish o'quvchilarning e'tiborini jalb qilishda va o'quv materialini yanada qiziqarli qilishda katta ahamiyatga ega.

Interaktiv doskalar va taqdimotlar: Matnlarni vizual tarzda namoyish etish, rasmlar, animatsiyalar va videolar yordamida mavzuni tushuntirish o'quvchilarning matnni yaxshiroq tushunishlariga yordam beradi.

Ta'limiy dasturlar va ilovalar: Maxsus dasturlar orqali harflarni tanish, so'zlarni tuzish va matnlarni o'qish bo'yicha interaktiv mashqlar bajarish mumkin. Bu o'quvchilarning o'quv ko'nikmalarini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Audio va video materiallar: Matnlarning audio yozuvlarini tinglash va videolarni ko'rish orqali o'quvchilar talaffuzni yaxshilashlari va matnni yaxshiroq tushunishlari mumkin[5].

Ushbu metodlar boshlang'ich sinflarda o'qish savodxonligini oshirishda eng ko'p qo'llanilib, amaliyotda o'z samaradorligini isbotlagan. Ular o'quvchilarning ta'lim jarayoniga faol jalb etilishiga, o'qish ko'nikmalarining rivojlanishiga va motivatsiyaning oshishiga yordam beradi.

Individual yondashuvning ahamiyati

Har bir o'quvchining qobiliyatlari va o'rganish sur'ati turlicha. Individual yondashuv orqali: Differensiallashgan topshiriqlar: o'quvchilarning darajasiga mos vazifalar berish. Qo'llab-quvvatlash: qiynalayotgan o'quvchilarga alohida e'tibor qaratish. *Individual yondashuv:*

Har bir o'quvchining o'rganish qobiliyati va tezligi turlicha bo'lganligi sababli, individual yondashuv ularning o'ziga xos ehtiyojlarini hisobga oladi. Differensiallashgan topshiriqlar: O'quvchilarning bilim darajasiga mos ravishda turli murakkablikdagi vazifalar berish orqali ularning muvaffaqiyatga erishish imkoniyatlarini oshirish mumkin.

Qo'llab-quvvatlash va maslahat berish: O'qituvchi har bir o'quvchining kuchli va zaif tomonlarini aniqlab, ularga mos ravishda yordam ko'rsatadi. Bu usul o'quvchilarning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi va ta'lim jarayonida faolroq ishtirok etishlariga turtki beradi.

O'quvchilarning qiziqishlarini hisobga olish: O'quv materiallarini tanlashda o'quvchilarning qiziqishlari va ehtiyojlarini inobatga olish ularning o'qishga bo'lgan motivatsiyasini oshiradi[6].

Motivatsiyani oshirish usullari

O'quvchilarning o'qishga bo'lgan qiziqishini oshirish uchun:

Rag'batlantirish

Maqtov va mukofotlar: yaxshi natijalarga erishganlarni rag'batlantirish. Musobaqalar: darslarda kichik tanlovlar o'tkazish.

Mavzularni hayotiy misollar bilan bog'lash

Amaliy mashqlar: o'quvchilarga qiziqarli va hayotiy vaziyatlar orqali mavzuni tushuntirish. Hikoyalar va ertaklar: matnlarni qiziqarli hikoyalar orqali o'qish.

Muhitni yaratish

O'quv muhitining qulayligi va qiziqarli bo'lishi ham muhim: Sinfxonani bezatish: o'quv materiallariga mos ravishda. Kitob burchaklari: turli xil kitoblar va jurnallar bilan ta'minlash[7].

Amaliy tavsiyalar

Boshlang'ich sinf o'qituvchilari uchun quyidagi tavsiyalarni berish mumkin: Doimiy o'z ustida ishlash: yangi pedagogik usullarni o'rganish. Ota-onalar bilan hamkorlik: ularning farzandlarining ta'lim jarayonida faolligini oshirish.

Refleksiya: o'z darslarini tahlil qilish va kamchiliklarni bartaraf etish.

Tadqiqot natijalari

O'tkazilgan tajribalar va kuzatuvlar natijasida quyidagilar aniqlandi:

Interfaol usullar qo'llangan sinflarda o'quvchilarning o'qish tezligi va tushunishi yaxshilandi. Individual yondashuv motivatsiyani oshirdi va ortda qolayotgan o'quvchilarning natijalari yaxshilandi. Ota-onalar bilan hamkorlik o'quvchilarning uy vazifalariga mas'uliyatliroq yondashishiga olib keldi[8].

Xulosa qilib aytadigan bo'lsam boshlang'ich sinflarda o'qish savodxonligi darslarining samaradorligini oshirish uchun zamonaviy pedagogik yondashuvlar va texnologiyalarni qo'llash muhim ahamiyatga ega ekanligi ushbu tadqiqot natijasida

tasdiqlandi. Interfaol usullar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va individual yondashuv o'quvchilarning o'qish ko'nikmalarini sezilarli darajada yaxshilaydi.

Xulosa sifatida quyidagilarni ta'kidlash mumkin:

Interfaol usullarni qo'llash o'quvchilarning darsdagi faolligini oshirib, ularning o'qishga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish o'quv jarayonini boyitib, matnlarni tushunishni va yodlashni osonlashtiradi.

Individual yondashuv har bir o'quvchining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olib, ularning ta'lim jarayonidagi muvaffaqiyatini ta'minlaydi.

Motivatsiyani oshirish usullari orqali o'quvchilarning o'qishga bo'lgan ichki rag'batini shakllantirish mumkin.

Qulay va qiziqarli o'quv muhiti yaratish ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi.

Yuqoridagilardan kelib chiqib quydagi tavsiyalarni beramiz:

O'qituvchilar uchun: Yangi pedagogik texnologiyalar va interfaol usullarni o'zlashtirishga intilish. Har bir darsni o'quvchilarning qiziqishlarini hisobga olgan holda rejalashtirish. O'quvchilarning individual ehtiyojlariga mos ravishda topshiriqlarni differensiallash. Doimiy ravishda o'z malakasini oshirish va tajriba almashish.

Ta'lim muassasalari uchun: O'qituvchilarni zamonaviy pedagogik texnologiyalar bo'yicha treninglarga jalb qilish. Sinfxonalarni zaruriy texnik vositalar bilan jihozlash. O'quv jarayonida innovatsion yondashuvlarni qo'llashni rag'batlantirish.

Ota-onalar uchun: Farzandlarining ta'lim jarayonida faol ishtirok etish. Uy sharoitida o'qish uchun qulay muhit yaratish. O'qituvchilar bilan doimiy aloqada bo'lib, bolalarning rivojlanishini kuzatish.

Umuman olganda, boshlang'ich sinflarda o'qish savodxonligi darslarining samaradorligini oshirish uchun kompleks yondashuv zarur. O'qituvchilar, ta'lim muassasalari va ota-onalar birgalikda harakat qilgan holda, o'quvchilarning o'qish ko'nikmalarini yuqori darajaga ko'tarish mumkin. Bu esa kelajak avlodning intellektual salohiyatini oshirishga va jamiyat rivojiga hissa qo'shadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, (2019). 2019–2023 yillarda xalq ta'limini rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida. Toshkent.
2. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi, (2020). Boshlang'ich ta'lim uchun davlat ta'lim standarti va o'quv dasturlari. Toshkent: XT vazirligi nashriyoti.
3. Zokirov Javohir G'aybullo o'g'li, 1-3-Sinf O'Quvchilariga Ona Tili Va O'Qish Savodxonligi Fanidan Beriladigan Mashqlar Turlari , Journal of Innovation, Creativity and Art: Vol. 2 No. 2 (2023): Journal of Innovation, Creativity and Art

4. Abdullaeva, S. R., (2019). "Interfaol usullar yordamida o‘qish darslarining samaradorligini oshirish". Boshlang‘ich ta'lim, №4, 45-50.
5. O‘G‘Li, Z. J. G., & Aliyarovich, T. E. (2022). Boshlang‘ich sinf ona tili va o‘qish savodxonligi darslarida qo‘llaniladigan metodlar. barqarorlik va yetakchi tadqiqotlar onlayn ilmiy jurnali, 131-142.
6. Karimova, D. M., (2018). Boshlang‘ich sinflarda o‘qish savodxonligini rivojlantirish metodikasi. Toshkent: "O‘qituvchi" nashriyoti.
7. Javohir G‘aybullo o‘g, Z. (2023). 1-3-Sinf O ‘Quvchilariga Ona Tili Va O ‘Qish Savodxonligi Fanidan Beriladigan Mashqlar Turlari. Journal of Innovation, Creativity and Art, 2(2), 161-163.
8. Xolmatov, U. T., (2020). Pedagogik texnologiyalar va innovatsion ta'lim usullari. Samarqand: "Zarafshon" nashriyoti.